

5. Усоскин В.М., Белоусова В.Ю., Козырь И.О. Финансовое посредничество в условиях развития новых технологий // Деньги и кредит, 2017. – № 5.

Трещов М.М., д-р держ. упр., аналітик
ГО «Українська експертна фундація»

ДЕРЖАВНИЙ ФОНД БОРОТЬБИ З ПАНДЕМІЄЮ: ПЕРСПЕКТИВИ, НЕДОЛІКИ, ДОСВІД ЄС

З метою протидії розповсюдження світової пандемії COVID-19 на початку березня 2020 р. Кабінет Міністрів України запровадив комплекс обмежувальних заходів, якими зокрема заборонено відвідування закладів освіти, проведення масових заходів, призупинено здійснення окремих видів підприємницької діяльності, регулярні та нерегулярні перевезення тощо [4]. Безумовно, такі заходи негативно впливають на національну економіку, прискорюючи темпи її стагнації економіки – зупинка роботи більшості підприємств малого і середнього бізнесу, зростання кількості звільнених працівників або таких, що в неоплачуваних відпустках (оновлений урядовий прогноз безробіття – 9,4% за підсумками 2020 р. [3]).

Основним кроком в антикризовій бюджетній політиці з метою передбачення фінансових ресурсів у державному бюджеті України на 2020 р. для вжиття ефективних заходів з нейтралізації негативних наслідків поширення COVID-19 та підтримки економічної активності в країні [2] Верховна Рада України внесла відповідні зміни в державний бюджет. Зокрема створено так званий стабілізаційний фонд боротьби з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками, обсяг якого затверджено в сумі 64,7 млрд грн.

До напрямів використання коштів фонду віднесено фінансування заходів із запобігання виникненню та поширенню, локалізації та ліквідації спалахів, епідемій та пандемій, у тому на закупівлю товарів, робіт і послуг, необхідних для здійснення таких заходів, включаючи закупівлю медичних послуг за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення.

Крім того до антикризових напрямів перерозподілу коштів держбюджету слід віднести такі найбільш значні за впливом видатки:

- 15,8 млрд грн на реалізацію програми державних гарантій медичного обслуговування населення (доплати до зарплат медичних та інших працівників які безпосередньо зайняті на роботах з ліквідації хвороби, та, які забезпечують життєдіяльність населення, на період карантину);

- 10 млрд грн на здійснення додаткових виплат особам похилого віку;

- 0,6 млрд грн для надання допомоги з Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття;

– 3 млрд грн спрямовано до Резервного фонду державного бюджету.

Вважаємо таке розконцентрування видатків за розпорядниками не повною мірою ефективним з точки зору управління фінансовими ресурсами. Доцільно консолідувати всі кошти у новоствореному цільовому фонді, єдиним головним розпорядником якого є Міністерство фінансів України. Рішення про виділення коштів приймаються Кабінетом Міністрів України за погодженням з Комітетом Верховної Ради з питань бюджету, що забезпечую достатню мобільність здійснення видатків на першочергові заходи боротьби з пандемією.

Серед інших причин, які очевидно знижують результативність антикризового бюджетного регулювання, такі:

– недостатній обсяг коштів, виділений для подолання економічних і соціальних наслідків пандемії COVID-19 та безпосередньо для боротьби з розповсюдженням інфекції.

– ризикове збільшення обсягу зовнішніх запозичень на 131 млрд грн.

Щодо обсягів мобілізації коштів до фонду раніше Прем'єр-міністр України заявляв, що стабілізаційний фонд держави становитиме близько 200 млрд грн [1]. У результаті змінами до держбюджету затверджено втричі менший його обсяг. Для порівняння, Міністри фінансів країн ЄС узгодили пакет економічних заходів на суму 540 млрд євро для підтримки економіки ЄС [6], зокрема:

– 100 млрд євро – субсидювання заробітної плати за умови, що компанії скорочують робочий час працівників, не скорочуючи робочі місця;

– 200 млрд євро – розширення програм кредитування компаній;

– 240 млрд євро – фінансування «дешевих» кредитів в рамках фонду Європейського механізму стабільності (European Stability Mechanism [7]).

В свою чергу Німецький Бундестаг ухвалив одразу низку пакетів заходів для підтримки підприємств та громадян в період пандемії на понад 750 млрд євро. Зокрема, 600 млрд євро спрямовані на створення фонду для виділення кредитів та націоналізації великих підприємств, які особливо сильно постраждають від кризи, та 156 млрд євро – на допомогу малому бізнесу і громадянам.

Уряд Італії затвердив пакети економічних заходів на загальну суму 750 млрд євро для підтримки бізнесу в рамках посилення правил щодо боротьби проти пандемії та державні гарантії на позики і інвестиції. Відповідно до затверджених рішень 340 млрд євро виділено у вигляді державних кредитів, 400 млрд євро – на підтримку ліквідності підприємствам усіх категорій і форм власності, в тому числі: 200 млрд євро – для внутрішнього ринку і стільки ж – на експорт [5].

Збільшення обсягів зовнішніх запозичень до 265 млрд грн посилює ризики невиконання державного бюджету та послаблення національної фінансової безпеки. Крім того, майже всю суму зростання позик очікується

отримати за рахунок кредитів Міжнародного валютного фонду. Слід зауважити, що на момент прийняття змін до держбюджету меморандум з Міжнародним валютним фондом не було підписано. При цьому, щоб отримати новий кредитний транш Україна повинна виконати низку важливих умов не лише економічного характеру, а й політичного, які ймовірно суперечать Конституції.

Крім того внутрішні запозичення в державному бюджеті мають зрости на 146,5 млрд грн на тлі зростання їх погашення протягом 2020 р. на 54,4 млрд грн. Тобто номінально планується збільшити обсяг внутрішніх запозичень на 92,1 млрд грн, що за поточної ситуації стрімкого продажу нерезидентами ОВДП (які лише в березні 2020 р. продали облігацій на суму 8 млрд грн) на тлі зростання курсу долара США і євро, є можливим лише за додаткової емісії гривні Національним банком, що в умовах стагнації економіки України прискорить інфляційні процеси.

Відтак, можна зробити висновки, щодо неповноцінності новоствореного стабілізаційного фонду як інструменту бюджетного регулювання кризової ситуації, спричиненої пандемією COVID-19 в Україні та світі.

Список використаних джерел

1. Кабмін створює стабілізаційний фонд на 200 млрд грн. Ліга, 2020. – Режим доступу : <https://ua-news.liga.net/economics/news/kabmin-stvoryue-stabilizatsiyniy-fond-na-200-mlrd-grn>.
2. Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» : закон України від 17 квіт. 2020 р. № 553-IX. – Режим доступу : <http://www.golos.com.ua/article/330149>.
3. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 15 травня 2019 р. № 555 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2020 – 2022 роки» : постанова Кабінету Міністрів України від 29 бер. 2020 р. № 253. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-postanovi-kabinm2903020etu-ministriv-ukrayini-vid-15-travnya-2019-r-555>.
4. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: постанова Кабінету Міністрів України від 11 бер. 2020 р. № 211. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF>.
5. Consiglio dei Ministri n. 39. – URL : <http://www.governo.it/it/articolo/consiglio-dei-ministri-n-39/14413>.
6. EU ministers agree half a trillion euro coronavirus rescue plan. Reuters. – URL : <https://uk.reuters.com/article/uk-health-coronavirus-eu-economy/eu-ministers-agree-half-a-trillion-euro-coronavirus-rescue-plan-idUKKCN21R14J>.
7. European Stability Mechanism. – URL : <https://www.esm.europa.eu>.